

OBČINSKA UPRAVA

GLASILO „KMETSKE ŽUPANSKE ZVEZE“.

IZDAJATELJ IN LASTNIK: „KMETSKA ŽUPANSKA ZVEZA“.

Izhaja dvakrat na mesec, ter stane celoletno 6 kron, polletno pa 3 krone.

Dopise je pošiljati uredništvu „Občinske Uprave“ v Ljubljani. — Rokopisi se ne vračajo.

Odgovorni urednik:

Dr. Vladislav Pegan.

Posamezna številka 20 vinarjev.

Naročnino in oglase sprejema upravništvo „Občinske Uprave“ v Ljubljani.

Cena oglasom je za dvostopno petitno vrsto 20 vinarjev, večkratno inseriranje po dogovoru.

Razpoložitev občinskih letnih računov in sklepanje o njih.

(Ako se opusti razglas o razpoložitvi letnih računov in je s tem občanom odvzeta možnost do vpogleda, je sklepanje o dotičnih občinskih računih zaradi pomanjkljivega postopanja neveljavno. — Sklep občinskega odbora glede odobrenja računov je v takem slučaju razveljaviti.)

V zadnjem času se je pripetilo par slučajev, ki so se naznanili deželnemu odboru, da je občinski odbor sklepal o letnih računih, ne da bi bili ti po določbah § 66. občinskega reda pravilno razpoloženi, ker se je opustilo to razpoložitev na običajni način javno razglasiti.

Ker je pravilno postopanje pri tem zaradi mogočih pritožb velike važnosti, navajamo po uradnih virih dvoje takih slučajev z dotičnima odločbama deželnega odbora.

V prvem slučaju je šlo za rešitev županove pritožbe proti sklepu občinskega odbora, ki mu ni priznal nekaterih izdatkov. — Poizvedbe so potem dognale, da je bil račun baje razpoložen, a da ni bilo to razglašeno, češ da to ni bilo v navadi. — Vsled tega je izdal deželni odbor županstvu sledečo rešitev:

„Iz ondotnega poročila z dne . . . je razvidno, da razpoložitev računov za leto 1913 ni bila razglašena, iz česar sledi, da tudi razpoložitev sama ni bila pravilna, ker je bil s tem, da se ni pravilno razglasila, zgrešen glavni — v postavi določeni namen, dati vsakemu občanu možnost do vpogleda v občinske račune in priloge v svrhu morebitnih ugovorov ali opomb, o katerih ima potem sklepati in odločevati občinski odbor po določbah § 66. občinskega reda.

Ker je bilo v tem oziru postopanje županstva pomanjkljivo in vsled tega ni dana pravna podlaga

deželnemu odboru za razsojanje o županovi pritožbi proti sklepu občinskega odbora v seji dne . . . glede črtanja nekaterih izdatkov, se naroča županstvu, da uvede novo postopanje, to je, da še enkrat razpoloži občinske račune postavno 14dnevno dobo občanom na vpogled, obenem pa to razpoložitev z navedbo razpoložitvene dobe na običajni način javno razglasi — s pripombo, da je morebitne ugovore proti računom tekom te dobe vlagati pri županstvu.

O teh ugovorih bo imel sklepati občinski odbor — in šele o pritožbi proti tega sklepu deželni odbor.

To naj se pojasni tudi občinskemu odboru povodom novega sklepanja o računih za l. 1913.“

V drugem slučaju je bila stvar sledeča. — Župnik A. K. je stavil na županstvo M. pismeno vprašanje, kdaj bodo razpoloženi občinski računi, kakor zahteva § 66. občinskega reda. Na to vprašanje je odgovorilo županstvo, da je bil občinski proračun in račun razpoložen prvo polovico meseca decembra. — Obenem pa je stavilo županstvo v tem odgovoru vprašanje, kdaj bodo razpoloženi cerkveni računi.

Na podlagi tega odgovora je vložil župnik A. K. na deželni odbor nadzorstveno pritožbo, v kateri se je konstatiralo, da je bil začetkom decembra razpoložen le proračun ne pa tudi račun, — kar je samoposebi nezmislno.

Pripomnjeno bodi tu, da je razpoložitev letnega računa obenem s proračunom nemogoča. — Po okrožnici deželnega odbora z dne 18. oktobra 1910, št. 14.423, mora biti proračun predložen deželnemu odboru že do srede decembra — in sicer potem, ko je o njem že sklepal občinski odbor in so bile sklenjene priklade tudi že postavno razglašene.

Letni račun pa se more z ozirom na določbe § 65. občinskega reda zaključiti še-le z 31. decembrom; na to mora biti razpoložen na vpogled

vsaj 14 dni, predno more o njem sklepati občinski odbor, — in pa o vloženi pripomnjah, ugovorih ali pritožbah.

V predstojećem slučaju je sklepal občinski odbor o letnem računu za leto 1913. in ga potrdil že v seji dne 6. januarja 1914. — Iz preje navedenih izvajanj sledi, da to sklepanje že iz tega razloga ni moglo biti postavno, ker računi sploh niso mogli biti po zaključku postavno 14 dnevno dobo razpoloženi na vpogled, ker je sklepal občinski odbor o njih že šesti dan po preteku računskega leta. — Dognalo pa se je končno tudi, da računi v resnici niso bili pravilno razpoloženi.

Odlok, ki ga je izdal deželni odbor v tem slučaju na podlagi omenjene nadzorstvene pritožbe, se glasi:

„Deželnemu odboru je došla pritožba, da letni račun za leto 1913 ni bil na postavni način razpoložen, ker se razpoložitev ni popred javno razglasila, kakor določa § 66. občinskega reda.

Ker se razpoložitev ni javno razglasila, je bila občanom vzeta možnost do vpogleda v račune in za vlaganje morebitnih ugovorov (za pripomnje).

Pa tudi sicer postopanje županstva ni bilo pravilno in postavno. Po § 66. občinskega reda mora biti račun odobren po preteku leta najkasneje v dveh mesecih, vendar pa še-le po preteku 14 dnevne razpoložitvene dobe. — Ondotni občinski odbor pa je — ne oziraje se na ta postavna določila — sklepal o računu za leto 1913 že v seji dne 6. januarja 1914 in ga potrdil.

Z ozirom na vse to razveljavlja deželni odbor radi pomanjkljivega postopanja dotični sklep občinskega odbora in naroča županstvu, da račune občinskega in ubožnega zaklada za leto 1914 razpoloži občanom še enkrat na vpogled in obenem razpoložitev na običajni način javno razglasi. Po preteku predpisane razpoložitvene dobe naj o računih še enkrat sklepa občinski odbor.

Pri tej priliki se opozarja županstvo še, da je razpoložitev letnih računov pred potekom leta — obenem s proračunom — protipostavna in vsled tega nedopustna.

Z ozirom na to, da je župan na pismeno vprašanje ondotnega župnika A. K., kdaj bodo razpoloženi računi, poleg odgovora v pismeni rešitvi stavil tudi nanj vprašanje, kdaj da bodo razpoloženi cerkveni računi, se opozarja županstvo, da je tak način uradnih rešitev nedostojen.

Sicer pa pristoji nadzorstvo nad cerkvenimi računi cerkvenim oblastvom.

* * *

Iz navedenih dveh odločb dobe županstva popolna navodila, kako naj postopajo pri sklepanju o letnih računih.

Županski shod na Jesenicah.

(Dalje.)

Po govoru dr. Pegana se je otvorila debata z raznimi vprašanji, na katera je odgovarjal deloma on sam, deloma sodelujoči uradnik deželnega odbora.

Izmed bistveno važnih razgovorov priobčujemo tu nekatere.

Mimogrede omenjamo — če tudi ne spada strogo k stvari, da je imenom občine Kranjska gora protestiral župan Peterman proti prireditvi shoda na Jesenicah, češ da se prezira kranjskogorski okoliš, ki tudi ne dobiva toliko podpor kot bohinjski, dasi plačuje okoli 15.000 K več direktnega davka.

Dr. Pegan je izjavil, da vzame protest na znanje in pripomnil, da je prav, če se spravijo tudi take stvari na razgovor, da se spoznajo medsebojne težnje.

Na to govori dež. komisar dr. Rutar o občinskih sejah.

K seji se morajo vabiti vsi odborniki. Če se ne doseže sklepčnost, se skliče druga seja (§ 42. obč. reda) in se k tej povabijo tudi namestniki. Na vabilih za to drugo sejo pa se mora izrečno opozoriti, da je ta seja sklepčna že pri navzočnosti polovice vseh odbornikov.

Razven predpisanega glasovanja (v tem, da se glasuje z „da“ ali „ne“, oziroma vstane ali obsedi), je veljavno n. pr. pri volitvah raznih članov izmed odbora ali pri imenovanjih tudi glasovanje po listkih, če se odredi.

Tajno sejo lahko predlagajo ali župan ali 3 odborniki, skleniti jo pa mora občinski odbor.

Zapisniki naj bodo kratki in v njih naj se zabeleži razmerje glasov. Župan ne sme glasovati, razven če dirimira, t. j. odloči s svojim glasom pri enakem številu glasov za kak predlog ali proti. — V vsakem drugem slučaju je sklep neveljaven, če glasuje župan.

Pri tej točki se je razvila obširnejša debata in se je stavilo več vprašanj.

Vprašanje:

Ali je zapisnik veljaven pred sodnijo kot dokaz v pravnih stvareh, če se ne spiše in podpiše takoj pri seji, pač pa še le doma, n. pr. v slučaju, da kupi župan za občino kako zemljišče, ker je odbor tako sklenil, a se občina (občani) temu upre, ker se dožene kasneje, da to ni pametno. Vrh tega pa se izkaže, da sklep ni bil tak, kakor je bil zapisan.

Odgovor:

Zapisnik je formalna zadeva. — Za veljavnost sklepa niti treba ni, da je zapisan. Pri sodišču bo protidokaz edino le zasliševanje prič. — Sodniku je popolnoma na prosto dano, da se ozira na zapisnik ali ne. — Ta ne tvori tako močnega dokaza, da bi bil protidokaz nemogoč. Niti sodni zapisniki niso vsakokrat veljavni, če n. pr. opusti sodnik predlagano zasliševanje prič. — Sklep občinskega odbora torej velja, če je bil le storjen s pravilnim glasovanjem, pa naj

je bil potem zapisan ali ne. Nič ne pomaga, če pridejo odborniki kasneje, t. j. po seji k pameti. Sklep drži; reasimirati (t. j. preklicati) se da le tedaj, če dotični, kojega se tiče, o njem še ni bil obvešččen. — Mogoča pa je proti takemu sklepu pritožba na deželni odbor, če je namreč še mogoča glede na postavno predpisani rok. Le z izpodbijanjem sklepa je mogoče razveljavljenje.

Popolnoma napačno pa je stališče občanov, ako zahtevajo po izvršenem dejanju, češ plača naj oni, ki je n. pr. kupil zemljišče, četudi po odborovem sklepu. — To ni res. Tu velja: Kogar si volil, temu si zaupal.

Vprašanje:

Ali je veljavna odborova seja, če je župan za držan, namestnik noče priti, in jo vodi potem kak odbornik?

Odgovor:

Taka seja je za vselej neveljavna. Veljavnost take seje — odnosno v njej storjene sklepe mora okrajno glavarstvo razveljaviti. Predsedovati ne sme nikdo drugi, nego kakor določa § 41. občinskega reda.

Vprašanje:

Kako je postopati v slučaju, ako se tiče kaka zadeva, o kateri mora sklepati odbor, — župana in njegovega namestnika?

Odgovor:

V tem slučaju ne kaže drugega, nego da eden izmed obeh odstopi in se voli na njegovo mesto drugi.

Vprašanje:

Ali se more prisiliti občinske odbornike, da morajo glasovati?

Odgovor:

To se zgodi na ta način, da odredi župan glasovanje tako, da se vstane ali pa obsedi. — (Kdor n. pr. obsedi, je s tem že izvršil en način glasovanja — bodisi „za“ ali „proti“, kakor je bilo odrejeno.) — Sicer se pa lahko odredi tajna seja, če je predmet glasovanja tak, da bi komu javno glasovanje ne bilo ljubo.

Vprašanje:

Proračun krajnega šolskega sveta je potrjen. — Županstvo dobi le nalog, da izplača dotično vsoto. — Ali je občinski odbor kompetenten sklepati zoper ta proračun, ali ga mora potrditi?

Odgovor:

Če bi se krila občinska meja s šolskim okolišem, bi ne bilo konfliktov. — Občinski odbor je popolnoma samostojen in glasovati sme kakor hoče. — Zgodi se lahko, da deželni odbor proračuna ne odobri, — lahko pa tudi, da uvede pobiranje prisilnih doklad.

Tako se je zgodilo nekje, da je krajni šolski svet sklenil zidati šolo in občinski odbor je dotično letno postavko v računu odobril. — Vložena pa je bila pritožba, in deželni odbor proračuna ni odobril.

V takih slučajih je na mestu le točno pojasnilo na deželni odbor.

Vprašanje:

Zakaj dobi občina od okrajnega šolskega sveta ukaz, da vstavi v proračun dotično vsoto?

Odgovor:

Diktirati se občinskemu odboru ne more, da vstavi vsoto v proračun. Saj glede tega občinski odbor nima oblasti nad seboj. Pač pa, — če je potreba in se občinski odbor neopravičeno protivi, se lahko — kakor že rečeno — uvede prisilna doklada.

Glede krajnih šolskih svetov bi bilo še pripomniti, da iz sebe še nimajo nobenih pravic glede pobiranja doneskov, ampak so vezani le na občino in so le nekaki odseki občinskih odborov s prenešenimi pravicami. — Del pa ne more biti nad celoto.

Vprašanje:

Ali mora krajni šolski svet na zahtevo predložiti tudi račun?

Odgovor:

Vsekako, ker kam bi pa sicer prišli, če bi do javnih računov ne imeli pristopa. — Zahtevajte račun, in dati ga morajo. Ako ne, obrnite se na okrajni šolski svet.

Vprašanje:

Kako daleč sega zastopstvo župana pri cerkvi z ozirom na državno postavbo iz leta 1874?

Odgovor:

Župan ima le dolžnost, zastopati cerkveno občino in njene koristi, n. pr. pri zgradbah. — Sicer pa ta postavba niti ni izvršena, ampak leta vse nekako po zraku. — Cela postavba je zgrešena in v njej določene pravice so le imaginarne.

Če je treba popravljati cerkev, pride v prvi vrsti v poštev za to oni, ki je pri tem interesiran; župan stopi v akcijo še le kasneje.

Vprašanje:

V nekem konkretnem slučaju je pojasnil knezoškofijski ordinarijat, da se konflikt lahko obravnava pri občinski seji, — in da ima dotični sklep značaj pravomočnosti. Kako je to tolmačiti?

Odgovor:

Potrebno je, da se izreče občinski odbor v takem slučaju kot zastopnik (ne pooblaščenec) cerkvene občine. Konstituirati in proklamirati se mora kot odbor za cerkveno občino.

Skrbeti za cerkvene potrebe je dolžna politična občina, a v tem slučaju je podrejena političnim oblastvom: okrajnemu glavarstvu, deželnemu predsedstvu, ministrstvu za nauk in bogočastje.

(Iz tozadevne debate smo mogli posneti le splošne točke, ker za širšo javnost podrobnosti z ozirom na lokalne razmere nimajo pomena.)

(Dalje prih.)

Oprostitev poštnih pristojbin v dopisovanju županstev med seboj in z drugimi uradi.

Okrožnica.

županstvom na Kranjskem.

Štev 26766/12. — Deželnemu odboru so večkrat prihajala in še prihajajo vprašanja, v katerih slučajih so pošiljatve županstev v dopisovanju z raznimi uradi, dalje priporočene in pa denarne pošiljatve, poštne proste.

Ker so določila o poštnih pristojbinah županstvom po večini nejasna, se obveščajo tem potom o bistveno najvažnejših postavnih določilih o pošiljativah, ki so proste poštnih pristojbin in o obliki, ki je potrebna v dosego te oprostitve.

Zakon z dne 2. oktobra 1865., drž. zak. št. 108 določa, katere pošiljatve so proste poštne.

Po določbah člena II., 6. točka tega zakona so poštne proste vse navadne pošiljatve županstev v medsebojnem občevanju v vseh zadevah prenešenega delokroga, v stvareh lastnega delokroga pa le tedaj, če se tičejo izključno občinskih zadev.

Poštne proste pa so v zmislu teh določil vse navadne pošiljatve (uradna korespondenca) na vse v točki 1. in 2. tega člena navedena oblastva in sicer: c. kr. civilna, c. kr. ter c. in kr. vojaška oblastva in dotične urade, njim enake organe i. t. d., dalje na deželne odbore, na njim po ustavi enake korporacije in podrejene organe, i. t. d.

V dopisovanju z župnimi uradi županstva nimajo pravice do poštne prostih pošiljatev.

V nekem konkretnem slučaju je šlo za vprašanje, jeli dopisovanje krajnih šolskih svetov z občinskimi in župnimi uradi poštne prosto z ozirom na razpis c. kr. trg. minist. z dne 6. julija 1872 št. 13547.

Na tozadevno vprašanje je prejel deželni odbor od c. kr. poštnega ravnateljstva v Trstu odgovor, da se razteza krajevnim šolskim svetom priznana oprostitve od poštne le na v odst. 1. in 2. člena II. navedene oblasti, organe in organizacije ter na medsebojni promet. — da pa razpis c. kr. trgovskega ministrstva od 31. julija 1879 št. 26866 izrečno pravi, da krajnim šolskim svetom v prometu z županstvi ne pristojajo oprostitve od poštne, torej tudi ne nasprotno. Ravno to velja naravno tudi za dopise z župnimi uradi.

V drugem slučaju je šlo za vprašanje, če gre uradni korespondenci med županstvi in deželnimi boletnimi uradi prostost poštne.

V tem slučaju se je glasil odgovor c. kr. poštnega ravnateljstva, da uživajo dopisi boletnih uradov na Kranjskem kakor deželnemu odboru podrejenih organov jednako onim deželnega odbora samega, prostost poštne v zmislu člena II., točka 2., zakona o prostosti poštne od 2. oktobra 1865, (drž. zak. št. 108) v

medsebojnem prometu oziroma v prometu s pod členom II., točka 1. navedenimi oblastmi in organi.

Za te vrste dopisov zadostuje po členu V., 1. odstavek, označba odpošiljajoče oblasti ali organa in opazka „Službena zadeva.“

Po členu II., točka 3. gorenjega zakona se ima z uradnimi dopisi boletnih uradov na poštini podvržene naslovljence istotako postopati kakor s poštne prostimi, v kolikor se tičejo zadev javne službe ter so po členu V., drugi odstavek, označene z opazko: „Poštne prosta službena zadeva.“

Nasprotno pa pristojajo vlogam poštini podvrženih predajateljev (županstev) na pod 1. in 2. navedene oblasti in organe (torej tudi na omenjene boletne urade) prostost poštne le tedaj, ako se jih po členu II., točka 4. pošilja temeljem splošnih naredb ali na poseben uraden poziv, pri čemur pa morajo po členu V., 3. odstavek z opazko: „Na uraden poziv“ opremljene biti.

Vsa taka uradna pisma, ki nimajo te zunanje označbe, torej niso poštne prosta, ampak jim predpišejo poštni uradi celo kazenske pristojbine.

Na daljno vprašanje, če velja prostost poštne tudi za priporočene pošiljatve, bodi pojasнено, da pristojajo oprostitve od priporočilne pristojbine v zmislu člena IV., zakona z dne 2. oktobra 1865 o pristojbinah prosti uporabi poštnega zavoda — le v členu II., odst. 1. in 2. navedenim oblastim, organom in korporacijam, k čemur se pripominja, da je pod deželnim odborom podrejenim uradom razumeti le deželne urade, t. j. stavbne urade, deželne blagajne, cestne okrajne odbore, itd., ne pa tudi občinske urade.

Vsled tega ne uživajo občinski uradi oprostitve od priporočilne pristojbine za svoje uradne dopise celo tedaj, ako se tisti tičejo zadev prenešenega delokroga. Omenjene ugodnosti so deležni le oni občinski uradi, kateri pošlujejo kakor politične oblasti I. inštanca.

Naposled pridejo v poštev denarne pošiljatve, ki obstoje v glavnem v pošiljanju ubožnih podpor.

Take denarne pošiljatve, bodisi da se pošiljajo naravnost dotičnim osebam ali pa drugim županstvom v svrhu izročitve, niso proste poštnih pristojbin.

Po členu VIII. preje navedenega zakona se izvršuje pošiljanje denarjev, vrednostnih papirjev, itd., poštne prosto le med v členu II., odst. 1. in 2. tega zakona navedenimi oblastmi, organi in korporacijami, nadalje na povelje izvršujoče se pošiljanje po drugih organih na račun države ali dežel iztirjanega ali nabranega denarja.

Ravno to velja tudi za poštne nakaznice.

Iz tega sledi, da pristojajo denarnim pošiljativam drugih organov, n. pr. županstev, le tedaj oprostitve od poštne, ako vsebuje pošiljatev „na račun države“ ali „na račun dežele“ izterjani ali nabrani denar, in da se izvrši pošiljatev „na povelje“, (na ukaz ali odredbo).

Poštnine proste so torej med drugimi n. pr. denarne pošiljatve od županstev izterjanih oskrbnih stroškov, pa tudi ubožnih podpor, če se pošljejo vsled kakih pozivov ali odločb in odredb n. pr. okrajnim glavarstvom ali deželnemu odboru.

V vseh drugih slučajih denarne pošiljatve županstev niso poštnine proste.

Važna je pri uradnih poštnih pošiljativah označba na uradnem ovitku (kuverti). Tozadevno določa člen V. navedenega zakona, da morajo biti vse kot poštnine proste označene korespondence opremljene z uradnim pečatom in z opazko, kakor je označena v preje navedeni rešitvi c. kr. poštnega ravnateljstva glede dopisovanja med županstvi in boletnimi uradi.

Od deželnega odbora kranjskega.

V Ljubljani, dne 8. maja 1914.

Za deželnega glavarja:

Dr. Ivan Zajec.

Proti razširjenju bolezn na umu!

Duševne bolezni je prištevati med najtežje muke človeštva. Sreča celih rodbin je vsled duševne bolezni le enega člana težko prizadeta ali celo popolnoma uničena. Deželnim upravam pa naraščajo vsled tega leto za letom večja bremena, katera je treba z davščinami pokrivati. Dežela Kranjska je imela v letih 1908 do 1912 1,239.853 K 21 h stroškov za umobolne. Naraščanje števila umobolnih je sicer tudi deloma utemeljeno v naraščanju prebivalstva, veliko bolj pa v novodobnih spremenjenih družabnih razmerah. V letu 1880. je bilo v vseh avstrijskih deželnih blaznicah oskrbovanih skupno 5974 bolnikov, v letu 1911. pa 24.472. Na Kranjskem je v deželnih zavodih koncem leta 1880. ostalo 75 umobolnih, koncem leta 1913. pa 241. Če primerjamo leto 1880. in 1913., je dejanski prirastek za 328⁰/₀ večji.

Sedaj so vsi kranjski deželni zavodi, kamor se sprejema umobolne, tako prenapolnjeni, da se z zgradbo nove blaznice ne bo dalo več odlašati, ne glede na to, da bodo še vedno nedostajala oskrbovališča za epileptike in alkoholike.

Napram tako ogromnim izdatkom in vedno žalostnejšim razmeram je potrebno napeti vse sile, da se prepreči nadaljno naraščanje bolezni na umu. Treba je poznati vzroke. Po soglasnem mnenju vseh zdravnikov-strokovnjakov so med vzroki duševnih bolezni najvažnejši:

1. Podedovanje,
2. alkoholizem,
3. sifilis.

Boj zoper sovražnika je mogoč, in z resnim delom bi se dalo mnogo nesreče odvrniti.

1. Podedovanje. Živčne in duševne bolezni staršev ali le enega izmed roditeljev povzročijo

lahko pri otrocih telesne in duševne hibe, ustvarijo v njih nagnenje k raznim nerednostim živčno-duševnega življenja in boleznim napadom, iz katerih se pozneje, dostikrat tudi brez posebnega zunanega povoda, razvije popolna duševna bolezen. Z dobrim svetom je osebam, ki hočejo stopiti v zakonsko zvezo, mogoče veliko koristiti, ne da bi se preveč omejila njih osebna prostost. Osebe, ki imajo božjastne napade, ki so očitvidno slaboumne in duševno bolne, ne bi smele sklepati zakonov, ker je nevarnost, da se njih položaj podeduje na otroke, zelo velika. Ponekod pa smatrajo ženitev celo za zdravilo takim osebam. Kolika zmota! Njih zdravstveno stanje se bo v onem stanu rajši poslabšalo nego zboljšalo; ženske, ki so bile prej le lahko duševno bolne, v materinstvu dostikrat popolnoma zblazne.

2. Zloraba alkohola. Trajno nezumno uživanje opojnih pijač škoduje z zastrupljenjem ne samo telesnemu, ampak tudi duševnemu zdravju. Pri mnogih osebah pa škoduje alkohol tudi v malih merah uživan, tako da tudi takozvani zmerni pivci niso vselej brez nevarnosti. Vsi pivci so izpostavljeni nevarnosti, da ali nanaglo zblazne (blaznost pijancev) ali pa počasi na umu opešajo (izguba spomina, oslavljenje volje, razuma, spridenje značaja, počasi se pojavljajoča bebavost). Posebno usodepolno, pa še malo znano je dejstvo, da se pijančevanje in strast do pitja ne samo na otroke prenaša, ampak da se zarod še na drug način oškoduje. Ne redko so otroci pivcev telesno slabotni in duševno malo vredni; najbolj v nevarnosti so otroci staršev, ki so pijanci. Pri mnogih bebcih in umobolnih je edini vzrok njih trpljenja, ki se ga sploh more misliti, pitje staršev. Zato je pa lahko mogoče razširjanje duševnih bolezni zaježiti. Vsakdo mora vedeti, kako škodljivo je trajno in nezumno pitje roditeljev prihodnjemu naraščanju. Z vsemi sredstvi naj se pobija alkoholizem in zoper možitve notoričnih nepoboljšljivih pivcev bi se moralo prav tako nastopiti, kakor pri božjastnikih in umobolnih. Takemu možu ne bi smel nikdo dati svoje hčere za ženo.

3. Enako strupeno kakor zloraba alkohola vpliva tudi telo okužujoča sifilis, najhujša izmed spolnih bolezni. Tudi vsled nje se gostokrat razvijejo bolezni živcev in možganov, ako ni bil bolnik temeljito ozdravljen in ako nezumno in razuzdano živi ali je izpostavljen težkim naporom, telesnim ali duševnim. V danem slučaju to bolezen z gotovostjo poznati more le zdravnik. Vsakdo, ki sluti, da je okužen, se mora takoj podvreči zdravniškemu zdravljenju in mora dolgo časa ostati v opazovanju. Pogubno je rabiti razna po časopisju priporočana tajna zdravila ali se morda zaupati raznim mazačem (zlasti pismeno).

Soprog, ki trpi vsled te bolezni neozdravljen, jo prenese lahko na svojo ženo in postavi tako v nevarnost zdravje otrok. Otroci takih staršev imajo po navadi le slabo življensko silo v sebi, in se pojavijo pri njih pogosto telesne in duševne bolezni. Tudi

takim 'ne bi kazalo drugače sklepati zakonov, kakor če zdravnik po trajnem opazovanju dá dovoljenje.

V teh vrsticah navedeni vzroki igrajo pri postanku bolezni na umu najvažnejšo vlogo. Dolžnost vsakogar je, da se v svojem delokrogu zoper nje bori. Poleg tega se priporoča tudi pametno gojiti telesno in duševno zdravje, kakor uči zdravstvo. Zlasti naj se pazi na zmernost v pijači ali, kar je najbolje, popolno vzdržnost, pravilno razdelitev dnevnega dela, tako, da sledi delu primerni počitek, dovolj spanja, redna, vestno izvrševana dnevna opravila, dovolj gibanja pod milim nebom, nedeljski počitek.

Tam, kjer so se pokazala sumljiva znamenja duševne izpremembe, zlasti pri mladih ljudeh, naj se opušča vsako brezplodno prikrivanje, marveč naj se popraša za svet skušenega zdravnika. Po njegovih navodilih, zlasti pri izvolitvi poklica in s primernim ravnanjem se more posrečiti, razvoj duševne bolezni preprečiti ali jo vsaj olajšati. Ako je po zdravnikovem nasvetu potrebno bolnika oddati v umobolnico, naj se ne zamuja pravega časa vsled krivih nazorov in predsodkov. Bolniki, ki se jih prepozno izroči oskrbovanju v zato namenjenih zavodih, so težko ozdravljivi.

Deželni odbor kranjski razpošilja to spomenico v smislu okrožnice, katero so prejele deželne uprave od zveze psihiatrov, s prošnjo, da bi vsi poklicani faktorji po možnosti v svojem delokrogu skušali ljudstvo poučiti o postanku duševnih bolezni.

Od deželnega odbora kranjskega.

Iz deželnega odbora.

Razdelitev referatov od 1. junija 1914 dalje.

Deželni glavar dr. Ivan Šusteršič: vse personalije; deželni muzej in umetništvo; ustanove izvzemši hiralske in sirotinske; železnice; tujski promet in domovinsko varstvo; deželni proračun in račun; nadzorništvo deželnih naklad.

Deželni odbornik dr. Evgen Lampe: vse finančne zadeve, v kolikor niso odkazane v posebne referate (zlasti vse finančne transakcije, doklade in davščine, državna preodkazila itd.); živinoreja (zboljšanje hlevov); živinozdravništvo; mlekarstvo in sirarstvo; deželna banka; ceste; melioracije (vodna preskrba); deželne elektrarne; združništvo; agrarne operacije.

Deželni odbornik dr. Vladislav Pegan: občinske zadeve; gasilno-stražni zaklad; stavbne zadeve; deželnozbornske zadeve; lovske zadeve; deželna poslopja; odpisi davščin od vrednostnega prirastka; pritožbe v cestnih zadevah, izvzemši administrativno-tehnične zadeve.

Deželni odbornik dr. Ivan Zajec: šolstvo; trgovska šola; gospodinjske šole in tečajji; deželni dobrodelni zavodi in javne bolnice, izvzemši konsignacij

in oskrbnih stroškov za izvenkranjske bolnice; zdravstvo; obrt; visokošolske podpore; ubožne zadeve, izvzemši rekurzov; hiralske in sirotinske ustanove; deželno gledališče; oskrba zanemarjene mladine v Salezijanskem zavodu.

Deželni odbornik dr. Karl Triller: vojaške zadeve; priprega; bera; statistika; deželni teritorij; odgon; konsignacije in računi oskrbnih stroškov za izvenkranjske bolnice; škontracija deželnih blagajn (deželne blagajne, blagajne prisilne delavnice, bolnice, muzeja in kmetijske šole na Grmu); deželni dolgovi (evidence, žrebanje obveznic itd.); rekurzi v ubožnih zadevah; rekurzi zoper odmero davščine od prirastka (pravno vprašanje); žrebanje obveznic deželne banke.

Deželni odbornik Josip Anton grof Barbo: vinarstvo; ribarstvo; čebelarstvo; perutninarstvo; gozdarstvo; sadjarstvo; kmetijska družba; kmetijska šola na Grmu; podkovska šola; posestvo na Robežu; obramba poljščine; stanovske stvari; deželna prisilna delavnica; oskrba zanemarjene mladine v prisilni delavnici.

Vprašanja in odgovori.

39. Gospod J. L. v K.

Vprašanje:

Ali ostane tudi po novem lovskem zakonu obseg zemljišča v izmeri 300 (pomota: 200) oralov mero-dajen za lasten lov (za samosvoje lovišče)?

Odgovor:

Dotična določba, po kateri imajo posestniki zvezane zemljiške celote, obsegajoče najmanj 200 oralov (ne 300, kakor navajate v svojem vprašanju) — pravico do lastnega lova, ostane v veljavi tudi po novem lovskem zakonu. (200 oralov = 115 ha.)

Pripomnimo, da novi lovski zakon do danes še ni potrjen, da pa je pričakovati Najvišjega odobrenja vsak čas.

40. Gospod F. K. v M.

Vprašanje:

Če je občinska seja nesklepčna, se (glasom § 42. obč. reda) vabijo k drugi seji o istem predmetu tudi namestniki. — Ali imajo pri tej drugi seji pravico glasovati vsi odborniki in vsi navzoči namestniki? — Ali je veljavna taka druga seja, če župan ne povabi k njej namestnikov, ker upa, da bo prišlo dosti odbornikov?

Odgovor:

Določilo § 42. obč. reda je izjemno določilo, ki naj omogoči sklepčnost občinskega odbora tudi v takih slučajih, v katerih navadna zakonita sredstva odpovedo. Ako se seže po tem izjemnem določilu, se je seveda treba natančno držati vseh izjemnih predpisov, ki so izdani za ta slučaj, ker bi sicer dotične občinske seje ne bilo smatrati za izjemno občinsko sejo po § 42. obč. reda, ampak le za navadno občinsko sejo. Toliko glede sklicanja take izjemne seje.

Kar se tiče pravice glasovanja pri takih sejah, zakon ne določa nič posebnega in veljajo torej splošna določila. Namestniki vstopijo pri takih sejah v občinski odbor samo v toliko, v kolikor so odsotni odborniki, katere imajo namestovati, in imajo torej pravico glasovati le v tem slučaju. V kolikor pa so prišli odborniki sami k seji, namestniki ne morejo stopiti v funkcijo, ker občinski odbor sestoji iz določenega števila članov in torej tudi glasov, katero se ne more izpremeniti tudi pri taki izjemni seji.

41. Gospod F. K. v M.

Vprašanje:

Občinske takse so na Kranjskem spremenjene z novo postavo. Ali je štantnina in tržnina na sejmih ostala v dosedanjih mejah, ker v „Občinski Upravi“ ni navedena nova taksa? V nekaterih krajih je tržnina višja, nego je dopuščena s postavo z 2. decembra 1868. Kdo daje dovoljenje, da se sme povišati?

Odgovor:

Sejmske in tržne pristojbine se niso sprejele med občinske takse, ker ima pravico dovoljevati te pristojbine po obrtnem redu c. kr. deželna vlada obenem ko odobri tržni red — in sicer na podlagi § 70 obrtnega reda, ki pravi: „... da ima vsaka občina, kjer so sejmi, določiti po krajevnih razmerah — z odobrenjem deželnega političnega oblastva (t. j. deželne vlade) tržni red, ki ima obsegati tudi tarifo za tržne pristojbine; pri tem je tudi določiti, v koliko naj bode dopustno na sejmiščih točiti pijače in prodajati jedila.“

Med občinske takse se vsled tega tržne pristojbine niso sprejele, ker ni mogoče, da bi se dvoje-stransko dovoljevale.

Za povišanje teh pristojbin je torej treba prositi c. kr. deželno vlado.

42. Gospod F. K. v M.

Vprašanje:

Žena, ki je bila dosedaj posestnica sama, se omoži dva meseca pred volitvijo. — Zamožila (= možu pripisala) je polovico posestva, tako da je mož sopolosestnik. — Ali pride kdo izmed njiju (žena?) v volilni imenik?

Odgovor:

Za uvrstitev v volilni imenik je merodajen davčni predpis. Možu ne more biti celo leto predpisan davek, če postane posestnik še le 2 meseca pred volitvijo, torej sam za-se ne more priti v volilni imenik; (drugi odstavek § 1. obč. vol. reda). Po davčnem predpisu pride tedaj v volilni imenik le žena.

Če pa je predpisan davek obema iz enega in istega posestva, potem prideta v volilni imenik oba, toda pod eno številko, n. pr. Janez in Marija Narobe, posestnika v... Oba štejeta **le en** glas, voli pa mož; (drugi odstavek § 7. obč. vol. reda).

Ako pa se posestvo razdeli, tako da sta posestnika vsak za-se in se predpiše davek vsakemu posebe, postane mož samostojen volilec v dotičnem volilnem razredu in voli v prvi vrsti za-se, potem pa še za ženo po § 4., točka 1.) obč. vol. reda.

43. Županstvo S.

Vprašanje:

Pri nas imamo uveden pasji davek po 3 K od psa. — Ali je vezan posestnik psov naznaniti županstvu

vsako spremembo, oziroma koliko ima psov, ali koliko jih je prodal? Imamo namreč v občini posestnike psov, ki trgujejo z njimi, in nam je težko za vse pozvedeti.

Odgovor:

Stvar županstva je, da dožene, koliko psov je v občini. — Najenostavnejše je, če daste javno razglasiti, da mora vsak lastnik priglasiti vsakega psa, če ne, ga zadene globa, — dalje da bo vsak pes pokončan, za kojega ne bo plačan pasji davek. Da bo mogoče tudi nadzorovanje — se priporoča, da uvedete pasje znamke. Vsakega psa, ki bi ne imel te znamke, ima za to postavljeni organ (navadno konjač) pravico vjeti, in če ga lastnik v določenem času ne reši s plačilom pristojbine, — tudi pokončati. — Izjema po zakonu ni dopustna tudi ne za one pse, ki so namenjeni za trgovanje, četudi ne letajo vedno prosto okrog.

44. Županstvo P. pri V.

Vprašanje:

V tukajšnji občini je v vasi P. 38 sopolosestnikov pašnika in nekoliko gozda; ti so razdeljeni na 6 razredov za slučaj, da bi prišlo do razdelitve teh zemljišč. Nekateri posestniki so ubožali, da nimajo živine, drugi premožnejši pa imajo živino, toda nočejo pasti po pašniku.

Vsi ti, ki imajo živino ali pa je nimajo, puste pasti živino bodisi sosedom ali pa sosednim vaščanom iz vasi V.

Teh 38 upravičencev je izvolilo 3 gozdne odseke (?), izmed katerih je eden gozdni načelnik. — Ti hočejo zabraniti, da bi mogel posamezni posestnik komu dovoliti pašo za drugo živino, ali da bi pašo prodal, če noče pasti sam ali če nima živine, da torej nima pravice paše drugam oddati.

Ker je tukaj zelo malo paše in bi z oddajo neupravičenim prišlo veliko več živine, nego bi jo imelo priti, prosimo pojasnila: Kako bi se to zabranilo? — Ali smejo posamezniki oddajati pašo bodisi proti plačilu ali zastonj?

Ali more to zabraniti načelnik, ki je za to postavljen? Ali pa, sme-li prodati pašo načelnik, da pride denar v blagajno?

Odgovor:

Vprašanje je premalo jasno, da bi bili mi v stanu odgovoriti na to popolnoma določno za Vaš slučaj. Zato moremo dati le nekaj splošnih opazk.

Predvsem ni razvidno iz Vašega vprašanja, je li dotično posestvo vaška last, koje imajo pravico uživati le „upravičenci“ — po številu 38, — ali pa je teh 38 posestnikov — „solastnikov“, vsak s svojim deležem.

V zadnjem slučaju je stvar dotičnih sopolosestnikov ali solastnikov, da si uredijo zadevo po svoje po navodilih, kakršne smo dali v odgovoru na 18. vprašanje v 2. številki „Občinske Uprave“ letošnjega leta.

Če ne pride med njimi do medsebojnega sporazuma, jim pač ne preostaja drugega, nego se obrniti na sodišče, kakor v vseh drugih spornih zadevah zasebno-pravnega značaja.

Kaj drugega je seveda, če je dotično zemljišče last vasi z gotovim številom upravičencev do uživanja.

V tem slučaju mora biti predvsem **postavno izvoljen** gospodarski odbor, ki ima potem v seji

sklepati, kako naj se uživa dotična posest ali pa oddaja v najem in pod kakšnimi pogoji. V tem slučaju bo tudi mogoča pritožba na deželni odbor.

Za izvolitev gospodarskega odbora veljajo določila zakona z dne 1. avgusta 1912, dež. zak. št. 49.

Ako so upravičenci sami brez ozira na navedeni zakon izvolili poseben gozdni odsek iz treh članov, je to izvolitev smatrati za navadno pooblastilo. Gozdni odsek ima v tem slučaju toliko pravic, kolikor so mu jih dali upravičenci in seveda samo tedaj, če gre za „solastnino.“

Če gre pa za „vaško lastnino“ bo izvoliti vsekako gospodarski odbor. Delokrog in pravice le-tega pa so določene v zakonu.

45. Gospod A. L. v S.

Vprašanje:

Občinski odbor je sklenil v seji na podlagi § 80. obč. reda, da naj se izvršujejo razna dela s tlako. — Dalje je pooblastil občinski odbor župana in v vseh najstarejše občinske odbornike, a kjer teh ni, pa od občine po § 52. obč. reda postavljene zaupnike, da nadzorujejo dela s tlako. Za one, ki ne bi prišli na tlako, se je sklenilo, da plačajo za delavca po 3 K na dan. Ta sklep je bil razglašen in v 14-dnevni dobi ni bilo nobenega ugovora. Je-li sedaj vse to izvršljivo? Če se primeri n. pr. slučaj, da se kdo odtegne tlaki, — ali se ga more prisiliti, da plača za zamudo določeni znesek 3 K na dan?

Odgovor:

Iz vprašanja ni razvidno, v kakšno svrho se je določila tlaka. Po § 73, točka 2. obč. reda se sme skleniti tlaka „za občinske potrebe.“ Ako je tlaka sklenjena v tak namen, ima županstvo, kakor hitro je postal sklep občinskega odbora pravomočen, ne-le pravico, ampak tudi dolžnost ga izvršiti. Glede izvrševanja tlake ima § 84 obč. reda v drugem odstavku itak določbo, da ima župan pravico, najeti drugo osebo na stroške onega, ki bi ne hotel opraviti napovedane tlake. Kakor pa razvidite iz tega določila, se mora tlaka napovedati. Županstvo naj torej vsakega, kdor ima izvršiti tlako, obvesti z označbo dneva, dnevnega časa in kraja, dalje s pristavkom, da se bo najela za izvršitev dela na njegove stroške (proti plačilu 3 K) druga oseba, ako ne pride na tlako.

Izterjanje dotičnega zneska se izvrši po § 84 obč. reda z rubežnijo, ako prizadeti ne plača prostovoljno. Rubežen izvrši županstvo po lastnih organih; le če bi utegnila morda biti vsled upornosti brezuspešna, naj se naprosi c. kr. okrajno glavarstvo, da izvrši politično rubežen.

46. Županstvo Godovič.

Vprašanje (ur. na d. o.):

Usojamo si prositi, da se nam blagovoli pojasniti, katero oblast moramo prositi za dovoljenje, da nam c. kr. davčni urad napravi izkaz o predpisu davkov, in če je treba to prošnjo kolekovati. Davčni urad je tozadevno našo prošnjo zavrnil.

Odgovor (ur. pojasnilo d. o.):

Deželni odbor stoji vedno na stališču, da morajo dajati c. kr. davčna oblastva občinam izkaze davkoplačevalcev in razne podatke o davčnih predpisih, ki

so potrebni za sestavo volilnih imenikov, — brezplačno in so sploh dolžna to izvrševati že z ozirom na to, ker izvršujejo tudi občine volilne in razne druge posle za državo v prenešenem delokrogu.

Županstvo naj se torej proti rešitvi c. kr. davčnega urada v l. z dne . . . pritoži na c. kr. finančno ravnateljstvo — in v slučaju odklonitve proti odločbi tega oblastva na c. kr. finančno ministrstvo.

Te pritožbe so — kakor druge vloge županstev — v zmislu tarifne postavke 9 pristojbinskega zakona — kolka proste.

Za utemeljevanje pritožbe dobi županstvo potrebna navodila v 5. številki „Občinske Uprave“ iz leta 1911. na strani 35/36.

47. Županstvo S.

Vprašanje:

V občini je nekaj podobčinskih parcel, katere so si pa tekom let prigradili sosedni posestniki in si jih prilastili v uživanje. — Občinci se pritožujejo, da se gospodarski odbori ne brigajo za to imovino; temu pa ni tako — Gospodarski odbori bi kaj radi vse omejili, toda kmetje, ki so si prilastili zemljišča, ne pripoznajo mej.

Kaj je storiti in kako postopati, da se doseže pravilnost in urede meje?

Odgovor:

V pošte v pride vprašanje glede priposestevanja in pa ugotovitve mej. — Prvič — glede priposestevanja: Ta način pridobitve bi bil mogoč le tedaj, če so uživali in imeli posestniki dotična zemljišča v resnični in nemoteni posesti 40 let in so bili tudi v trdni veri, da so zemljišča res njihova in ne podobčinska. Če bi tozadevnega spora ne bilo mogoče zlepa poravnati, bi se moralo rešiti to vprašanje seveda le sodnim potom.

Če pa 40letno priposestevanje ne pride v poštev, potem ni treba drugega, nego določiti meje. — Če tega ni v stanu storiti gospodarski odbor sam oziroma občina, bo treba pač poklicati uradnega zemljemerca (geometra), da na podlagi starih in novih map in po potrebnem poizvedovanju na licu mesta ter zasliševanju morebiti potrebnih prič odmeri dotične parcele.

Listnica uredništva.

Gospod A. L. v S. — Na ostala vprašanja odgovorimo v prihodnji številki.

Enako: g. F. K. v M.

Več dopisnikom: Nekatera vprašanja ne sodijo v javnost, ker nimajo splošnega pomena, zato — oprostite — ne odgovarjamo na-nja v listu. Vsem vpraševalcem pa odgovarjati pismeno — je naravnost nemogoče. Zato bi morali najeti in plačati posebno moč.

Še to-le! Kolikokrat smo že grajali, da se vprašuje preobširno, a zato tem manj razumljivo. Prosimo še enkrat: Bodite vendar kratki, a tembolj jasni! Urednika prime res včasih jeza, če bere dolgovezna vprašanja, naposled pa le ne ve, kaj kdo pravzaprav želi vedeti. — Čas je drag, prijatelji!